

Одним із пріоритетних напрямів діяльності Національної академії наук України є активна участь у розв'язанні проблем соціально-економічного розвитку регіонів, для чого у структурі Академії ще 1971 року було створено мережу регіональних наукових центрів. Останніми роками їхня роль істотно зросла, оскільки становлення ринкових відносин, формування конкурентного середовища в економіці стимулюють ширше використання інтелектуального потенціалу вітчизняної науки.

У цих умовах Президія НАН України особливу увагу приділяє роботі регіональних наукових центрів і регулярно заслуховує звіти їхніх керівників. На черговому засіданні Президії про багатоаспектну діяльність Західного наукового центру НАН України і МОН України доповів його голова академік НАН України М.І. ДОЛІШНИЙ. Друкуємо журнальний виклад цього звіту.

ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАХІДНОГО НАУКОВОГО ЦЕНТРУ

Західний науковий центр було створено 1971 року. Сфера його діяльності охоплює сім західних областей України – Львівську, Волинську, Закарпатську, Івано-Франківську, Рівненську, Тернопільську та Чернівецьку. У різний час центр очолювали академіки Г.В. Доленко, Я.С. Підстригач, І.Р. Юхновський, які своєю працею, досвідом, організаторським хистом сприяли його становленню та розвитку. Особливо слід відзначити плідну діяльність Наукового центру під вісімнадцятирічним керівництвом академіка Ярослава Степановича Підстригача. За його ініціативи було створено низку науково-дослідних установ, набули розвитку наукові школи з проблем матеріалознавства, математики, геології, біохімії та суспільних наук. Нині у західному регіоні функціонують 23 установи Національної академії наук, 61 вищій навчальний заклад,

понад 50 галузевих науково-дослідних та дослідно-конструкторських установ, де працюють більше 14 тисяч науковців, з-поміж них – 6 академіків та 20 членів-кореспондентів НАН України.

СТРУКТУРА І ЗАВДАННЯ

Починаючи з 1999 р. було створено організаційні передумови для ефективного використання наукового потенціалу західного регіону України, розв'язання його науково-технічних і соціально-економічних проблем. З цією метою проведено структурну реорганізацію Наукового центру. Сьогодні науково-координаційну роботу у ньому здійснюють 22 секції. Керівниками секцій є академіки та члени-кореспонденти НАН України, Української академії аграрних наук та Академії педагогічних наук. Для підвищення ефективності науково-організаційної

роботи в областях регіону створено Науково-координаційні ради, які очолюють відомі науковці-освітяни.

У складі Наукового центру працюють два відділи: науково-інноваційний та науково-організаційний. Їхня робота спрямована на забезпечення координації досліджень академічних установ та вищих навчальних закладів, передусім тих, що здійснюються в інтересах регіону.

Західний науковий центр розгортає свою роботу в інтересах регіону за такими напрямками:

- формування ефективної регіональної політики;
- система управління соціально-економічним розвитком регіону, прикордонне співробітництво;
- розробка і впровадження інформаційних технологій і систем інформатизації регіону;
- створення й освоєння ресурсощадних, екологічно чистих технологій для потреб енергетики, приладо- та машинобудування, агропромислового комплексу, енергозабезпечення та енергозбереження;
- розробка і впровадження технологій зміцнення конструкційних матеріалів, методів і засобів антикорозійного захисту трубопроводів та металевих конструкцій, підвищення нафто- і газовіддачі пластів на родовищах Прикарпаття, видобування метану з вугільних товщ;
- економічна реформа на селі, створення нових ефективних технологій у сільськогосподарському виробництві та переробці його продукції;
- синтез і пошук нових лікарських речовин;
- раціональне використання та охорона природних ресурсів Карпат і прилеглих територій, екологічний аналіз та природоохоронна оцінка басейну рік Дністер, Західний Буг, Тиса;
- збереження і розвиток народних промыслів і ремесел, дослідження традицій-

ної народної та сакральної культури, містечьких пам'яток регіону.

Згідно з переліченими пріоритетами розроблено «Регіональну програму: напрями розвитку паливного комплексу західного регіону України».

За участю Наукового центру також виконується «Регіональна програма з визначення залишкового ресурсу конструкцій, споруд і машин тривалої експлуатації та заходи щодо їх безаварійної роботи». Ця програма знайшла підтримку як НАН України, так і Львівської, Тернопільської, Волинської облдержадміністрацій. До її виконання залучені конкретні господарські структури, зацікавлені у подовженні терміну експлуатації конструкцій та обладнання, в їхній безаварійній роботі. Основний виконавець цих робіт — Фізико-механічний інститут ім. Г.В. Карпенка НАН України, де є серйозні напрацювання з цієї тематики. Передбачається створення Регіонального технологічного центру відновлення та захисту поверхні деталей машин і металоконструкцій, засновниками якого могли б стати як наукові установи, так і зацікавлені суб'єкти господарювання.

Західний науковий центр активно працює над реалізацією Енергетичного проекту виробництва газу з побутових відходів у м. Львові, розробленого Інститутом геології і геохімії горючих копалин НАНУ та НАК «Нафтогаз України».

Упродовж останніх років Центр та Інститут біології клітини НАН України ведуть роботи зі створення Державної науково-технічної програми «Біопаливний етанол». За ініціативою Центру передбачається виробництво дизельного біопалива, для чого виділено площі земель під посів ріпаку. З цього питання є домовленість із чеськими бізнесменами щодо створення спільних підприємств із виробництва дизпалива.

За безпосередньої участі галузевих установ Науковий центр розробляє проблеми

гірничо-хімічної промисловості, зокрема виробництва калійних добрив, оскільки ця галузь в Україні зосереджена тільки у її західному регіоні. Ведеться робота щодо створення Державної програми виробництва калійних добрив, до чого залучено низку міністерств України: промислової політики, охорони навколишнього природного середовища, економіки. Виконання програми дало б поштовх стабільній і високоефективній роботі галузі. Ця програма буде винесена на обговорення Президії НАН України, а відтак подана для розгляду до Кабінету Міністрів України.

НА ЗАСАДАХ ПОГЛИБЛЕНОЇ СПІВПРАЦІ

Науковий центр тісно співдіє з обласними державними адміністраціями, підприємницькими структурами. Для реалізації наших проектів укладено угоду про організаційні та соціально-економічні засади поглиблення співробітництва Наукового центру та держадміністрацій Волинської, Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Рівненської, Тернопільської, Чернівецької областей щодо використання сучасних досягнень науки і техніки для інноваційного розвитку регіону. Вже п'ятий рік діє угода про співробітництво Національної академії наук України і Львівської обласної державної адміністрації, в рамках якої реалізується низка програм. Розроблено стратегії розвитку Тернопільської, Закарпатської та Львівської областей на період до 2015 року. Налагоджена тісна співпраця з Волинською облдержадміністрацією. На спільному засіданні держадміністрації Волинської області та бюро Західного наукового центру прийнято рішення про розробку Програми раціонального використання та охорони природного потенціалу Волині. За участю низки науково-дослідних установ та вищих навчальних закладів регіону сформовано базу даних про параметри і стан освоєння мінерально-сировинних,

лісових, земельних, водних, рекреаційних ресурсів Волинської області, обґрунтовано концептуальні засади Програми раціонального використання та охорони її природно-ресурсного потенціалу, розробка якої буде завершена найближчим часом.

Дослідження соціально-економічних проблем охорони довкілля та використання природних ресурсів, здійснені установами Західного наукового центру, дали змогу виробити цілісну концепцію управління екологічною безпекою регіону. Ця концепція закладена у Програму охорони навколишнього природного середовища Львівської області на 2004–2015 роки, яка схвалена сесією облради.

Слід зазначити, що фахівці установ Західного наукового центру брали безпосередню участь у розробці всіх нормативних документів щодо створення перших у країні вільних економічних зон «Яворів» та курортполіс «Трускавець», діяльність яких дала вагомі результати. Наприклад, на території СЕЗ «Яворів» затверджено 87 інвестиційних проектів кошторисною вартістю понад 300 млн доларів США. Завдяки реалізації цих проектів створено близько 10 тисяч нових робочих місць.

Розглянемо важливі інтеграційні проблеми розвитку науки та освіти в регіоні. На виконання постанови Президії НАН України про заходи щодо розбудови суспільства знань 30 червня 2004 року в регіоні створено навчально-науковий комплекс «Економосвіта». Це добровільне об'єднання вищих навчальних закладів та наукових установ, організоване задля забезпечення підготовки висококваліфікованих фахівців економічного профілю, налагодження спільних наукових досліджень та апробації їхніх результатів, проведення конференцій, семінарів тощо. До навчально-наукового комплексу ввійшли: Інститут регіональних досліджень НАН України, Інститут економіки та менеджменту при Національному універ-

ситеті «Львівська політехніка», Академія народного господарства (м. Тернопіль), Львівський банківський інститут та Львівська фінансова академія.

Сьогодні науковці працюють над створенням навчально-наукового комплексу «Математика», куди ввійдуть Національний університет «Львівська політехніка», Інститут прикладних проблем механіки і математики ім. Я.С. Підстригача НАН України, Львівський національний університет ім. І. Франка тощо.

На часі — створення подібного комплексу (кластера) в аграрному секторі — Західноукраїнського інноваційного центру «Сільський господар». До нього ввійде низка науково-дослідних інститутів та вищих навчальних закладів, підпорядкованих Українській академії аграрних наук та Міністерству аграрної політики України. Діяльність «Сільського господаря» сприятиме створенню передових наукових технологій, здійсненню комплексу заходів, пов'язаних зі спеціалізацією сільськогосподарських зон західного регіону України, забезпеченню виробництва конкурентоспроможної продукції. В рамках центру пропонується заснувати три агротехнопарки, які об'єднуватимуть існуючі структури аграрного сектору (наукові, освітні та галузеві) з оптимальним використанням потенціалу кожної на основі кооперації та концентрації зусиль підприємців, науковців, державних структур. Мета діяльності інноваційного центру «Сільський господар» — становлення міцного вітчизняного виробника сільськогосподарської продукції.

Враховуючи трансформаційні процеси, які відбуваються у суспільстві і стосуються передусім людського капіталу, його особистісних характеристик, динамічних і часто непередбачуваних змін у поглядах, свідомості людей різних вікових категорій, у їх мотиваційних устремліннях, фахівцями Західного наукового центру вперше задек-

ларовано спробу цілісного, інтегрованого вивчення людини в її багатоманітних сутнісних виявах. Крім дослідження соціодемографічних універсальних категорій і показників, актуалізуються проблеми всебічного наукового аналізу окремих аспектів людської життєдіяльності — соціально-політичних, психологічних, культурологічних, релігієзнавчих.

Подивімося на внутрішній світ людини (особливо з нестійкими внутрішніми переконаннями) з точки зору релігійного життя, вдумаємося: на Львівщині зареєстровано понад 50 релігійних конфесій та релігійних напрямів. Більшість із цих сект не просто незрозумілі для наших сучасників (особливо молодих), а й несумісні з українськими моральними цінностями. Чи потрібно беззастережно допускати їх до України, більше того, реєструвати як суб'єкти релігійного життя? По суті, нині розпочалася безпрецедентна боротьба за почуття і думки української молоді.

Для вивчення цих багатогранних питань при Західному науковому центрі створено Інститут соціогуманітарних проблем людини. Свого часу такого типу інституцію намагався заснувати в Росії академік В.П. Казначеев та всесвітньо відомий вчений академік І.Т. Фролов. Наш інститут фінансується з позабюджетних джерел обласною державною адміністрацією та за рахунок грантів. Вирішуємо питання щодо організації при ньому постійно діючого семінару менеджерів із проблем психології управління та підвищення кваліфікації лікарів-психотерапевтів, до чого залучені віденські спеціалісти. Започатковано видання журналу «Соціогуманітарні проблеми людини».

До складу бюро Західного наукового центру, крім провідних учених, входять представники облдержадміністрації, обласної ради народних депутатів, залучені також керівники великих підприємств і бізнесових структур. Це дає змогу всебічно вивча-

ти місцеві проблеми і без зволікань знаходити реальні рішення.

Кілька слів про роботу бюро Наукового центру. Це, власне, регіональна мініатюра Президії НАН України. Щорічно проводиться 7–8 засідань бюро, де розглядаються важливі як для науково-освітньої сфери, так і соціально-економічного розвитку регіону питання. Тобто Центр став тим осередком, якому вдалося тісно залучити до співпраці науку, освіту, владу і бізнес, що в остаточному підсумку дає вагомні здобутки.

Окремо слід сказати про роботу Науково-координаційних рад Центру в областях нашого регіону. В цьому плані варто відзначити діяльність Науково-координаційних рад: Волинської області — щодо розробки концепції Програми раціонального використання та охорони природного потенціалу Волині; Івано-Франківської області — зі створення проекту «Регіональна програма: напрями розвитку паливного комплексу західного регіону України»; Закарпатської області — з поглиблення транскордонного співробітництва та розробки стратегії розвитку Закарпаття. Завдяки роботі цих рад нам вдається своєчасно відстежувати ті процеси в регіоні, які пов'язані з наукою та освітою, мати безпосередній контакт з керівництвами цих областей, представниками ділових кіл. Усе це виливається в конкретний результат — багато науковців знаходять замовників на свою продукцію, а це серйозні додаткові надходження коштів для розвитку науково-технічної сфери в регіоні.

ФІНАНСУВАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ РОБІТ

Фінансування наукових і науково-технічних робіт за рахунок усіх джерел упродовж 1999–2004 років зросло майже на 43%. Основним джерелом надходжень, як бачимо з діаграми (рис. 1), є кошти вітчизняних замовників. Їхня частка у загальному обсязі фінансування збільшилася з

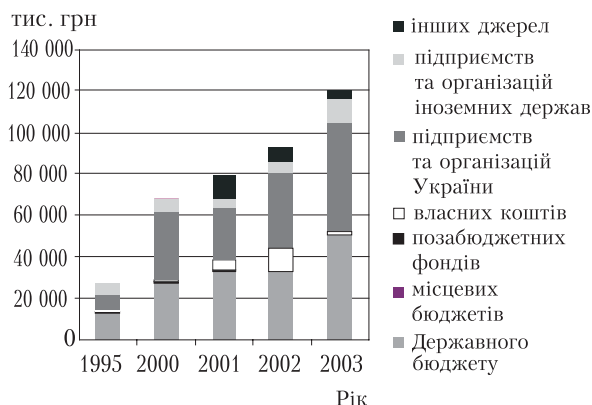

Рис. 1. Джерела фінансування наукових та науково-технічних робіт у Львівській області

Фінансування наукових та науково-технічних робіт в академічному секторі науки у Львівській області за джерелами, тис. грн

Рік	Всього	У тому числі за рахунок				
		Держбюджету	Коштів			Інших джерел
			місцевих бюджетів	замовників організацій України	замовників іноземних держав	
2000	19945,1	10098,6	—	8849,6	271,5	241,9
2001	23903,3	14369,5	13,4	6985,2	307,2	1872,3
2002	24516,3	16167,3	192,1	5597,8	435,3	1980,2
2003	30779,2	22422,3	171,2	7469,0	375,6	125,1
2004	38540,2	28677,3	150,3	9340,2	315,9	56,5

27,4% у 1995 році до 43,3% — у 2004-му. Фінансування в академічному секторі за цей самий період зросло на 35%.

Установи Національної академії наук активно залучають позабюджетні кошти, особливо плідно в цьому напрямі працюють ДНДІ інформаційної інфраструктури, Інститут геології та геохімії горючих копалин, Фізико-механічний інститут ім. Г.В. Карпенка.

Однак необхідно активніше шукати додаткові джерела фінансування для розгортання досліджень у суспільних науках. А для цього потрібно підвищувати як рівень

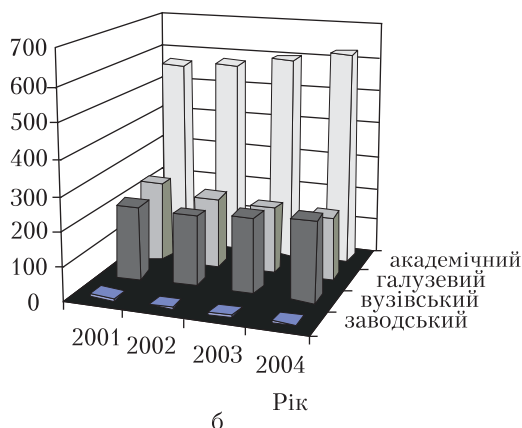
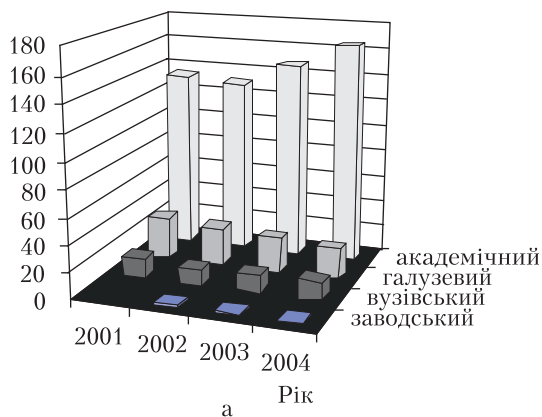

Рис. 2. Кількість докторів (а) та кандидатів (б) наук у установах Західного наукового центру

усвідомлення громадськістю важливості цих наук, так і якість самих досліджень, більше уваги приділяти практичним рекомендаціям у розробках із соціогуманітарної проблематики.

КАДРОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ

У західному регіоні України найвища забезпеченість висококваліфікованими кадрами саме в академічному секторі науки. Це яскраво показано на діаграмах (рис. 2).

У регіоні науковий потенціал вищої кваліфікації поповнюється здебільшого за рахунок фахівців, підготовлених в аспірантурах і докторантурах. Слід зазначити, що останніми роками значно зросла кількість аспірантів. Так, у різних наукових устано-

вах Львівської області (найпотужнішої у регіоні) на 1 січня 2005 року налічувалося 1917 аспірантів проти 1840 торік (у 1995 р. їх було 1342). У 2004 році закінчили аспірантуру 383 особи (127 у 2002 р.). Чисельність докторантів становила 70 осіб. На наукових радах установ, які здійснюють аспірантську і докторантську підготовку, майже 40% дослідників своєчасно захищають дисертаційні роботи. Слід відзначити, що у формуванні молоді наукової зміни свою роль відіграє і Мала академія наук.

Аналіз вікової структури наукових кадрів Львівщини свідчить, що середній вік спеціалістів вищої кваліфікації становив 60 років для докторів і 49 — для кандидатів наук. Ці показники істотно не змінилися. Однак протягом останніх п'яти років збільшилася частка молодих фахівців віком до 30 років (з 3,9 до 4,6%) та науковців, які старші 55 років (з 34,2 до 36%). Зменшилася частка спеціалістів віком 41–55 років із 45 у 2001 році до 42,7% — у 2004-му.

Отже, сьогодні у віковій структурі кандидатсько-докторських кадрів регіону переважають фахівці віком 41–50 (29%) та 51–60 років (26%). Середній вік науковців, як і раніше, досить високий — 45,7 року, а кожен шостий учений — пенсіонер.

Безперечно, необхідно повсякчас працювати над оптимізацією вікової структури науковців. Розуміючи це, керівництво Центру прагне стимулювати приплив у дослідницькі установи талановитої молоді. Так, при Західному науковому центрі від 2000 року ефективно діє Асоціація молодих науковців та спеціалістів академічних й освітніх установ Львівської області. Її основне завдання — сприяти інтеграції у наукове середовище та фаховому зростанню молодих дослідників. Асоціація постійно відчуває нашу підтримку, зокрема у таких питаннях, як розвиток молодіжного житлового будівництва, створення цілісної системи заохочувальних стипендій, забезпечення

робочими місцями випускників вищих навчальних закладів. Неодноразово ці питання обговорювалися на спільних засіданнях бюро Західного наукового центру і Ради ректорів ВНЗ Львівського регіону, куди запрошували представників облдержадміністрацій, молодих учених. Результатом такої співпраці стала Програма роботи з науковою молоддю Львівщини, яка передбачає низку заходів з виявлення, виховання та закріплення молодих дослідників й охоплює здібну шкільну, студентську та наукову молодь. Завдяки зусиллям Західного наукового центру, починаючи з 2001 року, засновано 150 щорічних стипендій голови Львівської облдержадміністрації для талановитих молодих науковців і спеціалістів та 30 стипендій — для відомих учених. Також створено Львівський обласний центр роботи з науковою молоддю при Головному управлінні молодіжної політики облдержадміністрації та Західному науковому центрі.

РОЗВИВАЮЧИ МІЖРЕГІОНАЛЬНІ ТА МІЖНАРОДНІ ЗВ'ЯЗКИ

Упродовж останніх років науковці Центру особливу увагу приділяють розширенню і поглибленню міжрегіональних наукових та виробничих зв'язків. Достатньо лише навести перелік угод про співробітництво, яким передували копійка праця та низка організаційних заходів, щоб оцінити розмах діяльності Центру в цьому напрямі. Це Угода про співробітництво Національної академії наук України і Львівської обласної державної адміністрації, Договір про співпрацю Донецького наукового центру і Ради ректорів вищих навчальних закладів Донецького регіону та Західного наукового центру і Ради ректорів вищих навчальних закладів Львівського регіону, Договір про співробітництво між Кримським науковим центром і Радою ректорів вищих навчальних закладів Криму та Західним науковим центром і Ра-

дою ректорів вищих навчальних закладів Львівського регіону, Угода про організаційні та соціально-економічні засади розвитку співпраці Волинської, Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Рівненської, Тернопільської та Чернівецької областей у галузях господарського комплексу західного регіону України на основі використання сучасних досягнень науки і техніки, взаємовигідної кооперації. Відповідно до укладених угод були напрацьовані та затверджені програми співпраці, виконання яких уже принесло реальні практичні результати. Співробітництво та обмін досвідом між регіонами України як на науковому, так і адміністративному рівнях сприяють упровадженню на територіях областей нових організаційних, економічних та інвестиційних проектів. Ці проекти передбачають істотне підвищення рівня використання мінерально-сировинних ресурсів регіону, виробничого і демографічного (трудоного) потенціалу на засадах взаємовигідної кооперації наукових установ, підприємств та організацій, а також облдержадміністрацій.

З кожним роком поглиблюється міжнародне співробітництво. Багато науковців регіону беруть участь у виконанні міжнародних грантів, у престижних міжнародних конференціях, проходять стажування у відомих зарубіжних дослідницьких центрах. Зокрема, у рамках виконання угоди про співпрацю між Західним науковим центром НАН України і МОН України та Люблінським відділенням Польської академії наук проведено дві спільні наукові конференції з проблем безробіття у Польщі та Україні (м. Львів) і трансформаційних процесів у поступі України і Польщі в напрямі вільного ринку (м. Люблін). На робочих зустрічах з польськими дослідниками обговорювалися питання прикордонного співробітництва у різних сферах, узгоджена тематика спільних досліджень, налагоджена співпраця між окремими академічними устано-

вами України та Польщі. Підписано Договір про співпрацю між Дебреценським академічним комітетом Угорської академії наук і Західним науковим центром НАН України і МОН України.

Розширення Європейського Союзу безпосередньо до кордонів України надає особливої політичної ваги транскордонному співробітництву з новими членами ЄС — сусідніми країнами Центральної Європи. Таке співробітництво стає одним із найважливіших напрямів співпраці з країнами ЄС. З цією метою Західний науковий центр та Інститут регіональних досліджень НАН України стали засновниками Інституту транскордонного співробітництва та європейської інтеграції (рис. 3). Ініціатива створення інституту підтримана на рівні Уряду України, регіональних органів влади (Львівської області та Підкарпатського воєводства

Польщі). Діяльність цієї установи охоплює такі напрями:

- розвиток прикордонних регіонів в умовах інтеграційних та глобалізаційних впливів з метою підвищення їх конкурентоспроможності;
- системний підхід до організації транскордонної співпраці;
- активізація співробітництва у сфері науки, освіти та культури (підготовка висококваліфікованих фахівців та наукових кадрів у галузі транскордонного співробітництва і зовнішньоекономічної діяльності, організація навчально-методичної та науково-дослідної роботи, забезпечення високого рівня наукових досліджень);
- упровадження ідей євроінтеграції та поглиблення добросусідських взаємин.

Засновниками Інституту транскордонного співробітництва та європейської інтеграції

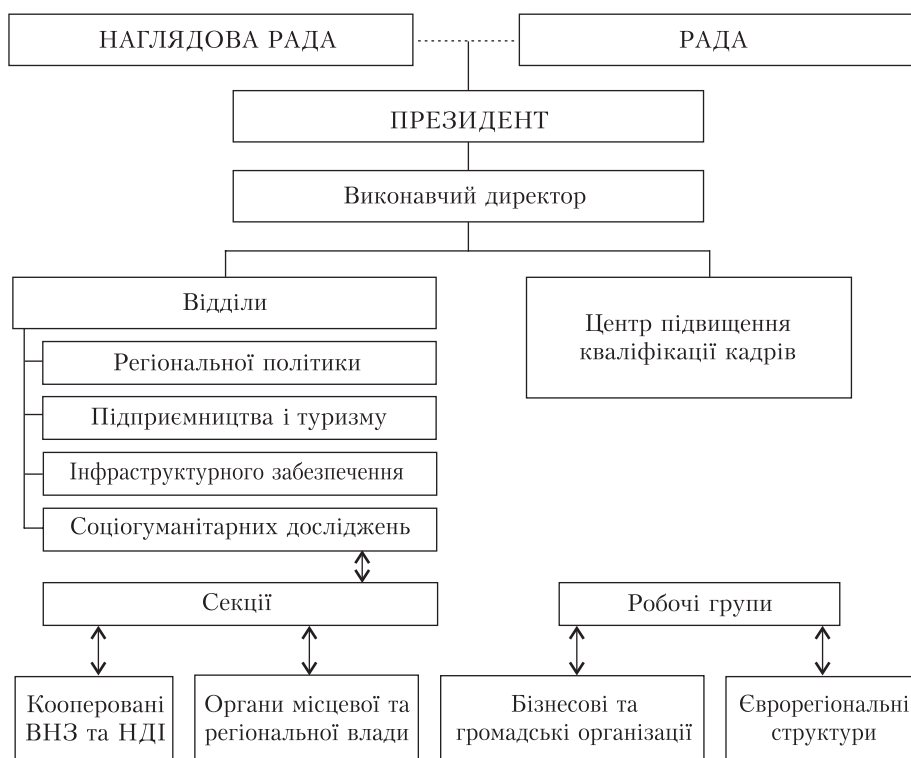

Рис. 3. Організаційна структура Інституту транскордонного співробітництва та європейської інтеграції

рації стали Асоціація органів місцевого самоврядування Львівщини, зацікавлені підприємства, установи та організації, зокрема «Кредит-банк», Львівська залізниця та інші.

До участі в роботі цього інституту залучені наукові заклади прикордонних регіонів сусідніх країн Європи — Ярославська державна вища школа фахової освіти та Варшавський університет (Польща), Пряшівський університет (Словаччина), Ниредьгазький університет (Угорщина). Фінансування інституту з українського боку здійснюватиметься за рахунок позабюджетних надходжень, грантів різних фондів, зокрема коштів, передбачених на виконання програми добросусідства.

Фахівці Західного наукового центру беруть діяльну участь у розвитку транскордонного співробітництва в рамках єврорегіонів «Карпати» та «Буг», зокрема в роботі Українсько-польської міжурядової координаційної ради з питань міжрегіонального співробітництва, Міжвідомчої комісії з проблем транскордонного співробітництва при Міністерстві економіки України, а також у засіданнях експертів Карпатського фонду.

Цього року в рамках V Міжнародного економічного форуму ми представили новий проект створення Міжнародного біосферного резервату «Розточчя». До його української частини передусім увійдуть природний заповідник «Розточчя» (2084 га) з охоронною зоною (2100 га), Яворівський національний природний парк (7079 га), регіональний ландшафтний парк «Равське Розточчя» (20464 га) і частина Янівської рекреаційної зони (7103 га). Загальна площа території становить 38830 гектарів і належить до Яворівського та Жовківського районів Львівської області.

Окрім великої ролі резервату у відтворенні ендемічних, екологічно стабільних фітоценозів, слід зазначити, що як українська, так і польська частини Розточчя ви-

різняються багатою історико-культурною спадщиною. З Розточчям пов'язані і культурні традиції та вікопомні події. Так, заснований ще в 1620 р. Святомиколаївський монастир у с. Крехові був осередком розвитку релігійної культури в регіоні. З часів Першої та Другої світових воєн у Розточчі збереглися мілітарні пам'ятки, охорона яких — наш моральний обов'язок. Завдяки сприятливим кліматичним умовам, мальовничим горбистим ландшафтам та озерним екосистемам Розточчя традиційно вирізняється багатим рекреаційно-туристичним потенціалом, раціональне використання якого матиме певне соціально-економічне значення для мешканців регіону.

ПРІОРИТЕТИ НАУКОВОЇ РОБОТИ

Невеликий колектив нашого Центру виконував низку важливих науково-дослідних тем. Зокрема, по лінії НАН України це — «Організаційно-економічні засади розвитку й ефективного використання наукового потенціалу регіону в умовах реформування економіки України (на прикладі західних областей країни)» і «Дослідження проблем управління науковим комплексом регіону та його трансформація відповідно до потреб інноваційного розвитку економіки (на прикладі західного регіону України)». Ці дослідження спонукали нас до всебічного аналізу науково-технічного потенціалу регіону.

У зв'язку з цим розроблена система паспортизації («інвентаризації») наукових організацій, кадрів вищої кваліфікації та інноваційних пропозицій, тобто автоматизованого інформаційного аналізу наукового потенціалу регіону. Ця система була представлена на V Міжнародному економічному форумі і високо оцінена Президентом України В.А. Ющенком.

Інформація дає можливість об'єктивно проаналізувати ситуацію, що склалася на певний момент, а це є невід'ємною частиною процесу прийняття управлінських рі-

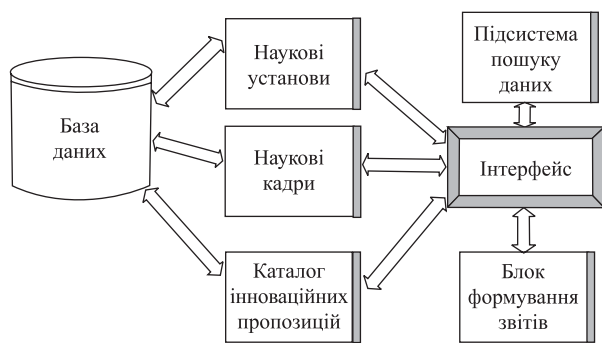

Рис. 4. Структура системи паспортизації наукових організацій, наукових кадрів вищої кваліфікації та інноваційних пропозицій

шень. Тобто користувачі (органи управління, потенційні інвестори, закордонні партнери), маючи об'єктивну інформацію про стан науково-технічного потенціалу регіону, можуть вибрати напрям і засоби розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності, що підвищує ефективність використання наукового ресурсу для динамічного розв'язання широкого кола проблем.

У складі системи можна виділити зазначені функціональні компоненти (рис. 4).

Проведений моніторинг, тобто паспортизація науково-технічного потенціалу, забезпечить органи управління узагальненою, аналітичною та прогнозною інформацією для прийняття обґрунтованих рішень з розвитку наукових досліджень та прикладних розробок.

З метою впровадження інноваційної моделі розвитку України пропонуємо створити інформаційну мережу регіональних наукових центрів з інформаційно-пошуковою системою. Із застосуванням мережевого методу накопичення розподіл та використання інформаційних ресурсів здійснюються не шляхом «разових» операцій обміну і не через адміністративні процедури, а на основі системи взаємозв'язків між членами мережі. Мережа особливо ефективна у тих випадках, коли успіх кожного з учасників залежить від надійного, всебічного обміну інформацією, її інтегрування та накопичення.

ПОГЛЯД У МАЙБУТНЄ

У діяльності регіональних наукових центрів Академії є спільні проблеми, які чималою мірою продиктовані соціально-економічним рівнем розвитку країни. Уже давно говориться про те, що цим центрам необхідно надати певні права і відповідне матеріальне забезпечення, щоб перейти від політики взаємоузгоджених інтересів наукових установ та владних структур до ефективної державницької діяльності у регіонах. Ідеться про виділення у бюджетах регіональних рівнів окремим рядком коштів для фінансування цільових програм в інтересах регіону чи створення відповідного фонду наукових замовлень.

Необхідно також чітко розділити функції управління та реалізації інноваційного процесу в регіонах. Бажано було б заснувати за участю наукових центрів агенції регіонального інноваційного розвитку і спрямувати сюди всі наявні інтелектуальні та матеріальні ресурси влади, науки, бізнесу, промисловості. Певними нормативно-правовими документами слід закріпити за науковими центрами єдине право на проведення наукової експертизи інвестиційних та інноваційних проектів, які передбачається реалізовувати у регіоні.

Посиленої уваги потребує і питання розбудови інформаційної інфраструктури, оскільки надзвичайно велику роль в організаційно-координаційній, науково-технічній та інноваційній діяльності відіграє сьогодні інформаційне забезпечення. У цьому аспекті ми пропонуємо створити при регіональних наукових центрах потужні інформаційні центри, можливо, на базі існуючих центрів науково-технічної та економічної інформації (підпорядковані Міністерству освіти і науки України), які б забезпечували якісною інформацією регіональні органи державної влади та місцевого самоврядування.

Західний науковий центр у розбудові інноваційної політики та інноваційної інфра-

структури у регіоні діятиме за такими параметрами:

- вдосконалення та поповнення бази даних науково-технічних розробок інноваційного характеру;
- створення при Науковому центрі бізнес-інкубатора.

Організаційна робота охоплює такі напрями:

- заснування промислового технопарку за участю провідних установ регіону — таких, як Фізико-механічний інститут ім. Г.В. Карпенка, Інститут проблем механіки і математики ім. Я.С. Підстригача, Інститут геології і геохімії горючих копалин НАН України, Національний університет «Львівська політехніка», Інститут матеріалів, НВО «Термоприлад» тощо;
- створення інформаційного наукового центру за участю Державного НДІ інформаційної інфраструктури, Львівського національного університету ім. І. Франка, Національного університету «Львівська політехніка», Інституту фізики конденсованих систем НАН України;
- розбудова мережі науково-навчальних комплексів за напрямками: «Математика», «Біологія», «Геологія», «Енергетика» та ін.;
- організаційно-координаційна робота зі створення Західноукраїнського інноваційного центру «Сільський господар», його науковий супровід із подальшим створенням у його структурі агротехнопарку;
- заснування Регіонального фонду підтримки інновацій;
- упровадження нових підходів у науковому забезпеченні раціонального просторового облаштування територій на засадах сталого розвитку.

Щодо останнього напрямку, то тут у нас є цікаві напрацювання і помітні здобутки. Так, у 2003 році при Західному науковому центрі Львівською обласною радою та Інститутом регіональних досліджень НАН України було

створено Науково-проектний центр просторового розвитку, який концентрує свої зусилля на розробці методичних основ та практичних рекомендацій просторової організації територій, реалізації ефективної політики містобудування у регіоні з метою підвищення стандартів середовища життєдіяльності людини. Центр досяг значних наукових результатів у методології вдосконалення просторової організації територій. Зокрема, розроблено «Концепцію просторового розвитку передгірських районів Львівщини», після ознайомлення з якою Миколаївська районна рада замовила у фахівців Центру пакет документів для участі у першому Всеукраїнському конкурсі проектів та програм розвитку місцевого самоврядування. Рада цього конкурсу визнала переможцем «Демонстраційний проект «Стратегія просторового розвитку Миколаївського району», який виконується науковцями Центру. Обґрунтовано принципи стратегічного розвитку, методи та механізми просторового облаштування територій, ефективного використання природно-ресурсного, людського і виробничого потенціалу регіону.

Фахівці Західного наукового центру працюють над науковим забезпеченням створення міжнародного біосферного заповідника «Розточчя», який був би у світі шостим об'єктом такого значення. Сподіваємося на допомогу в цій справі Президії НАН України, відповідних міністерств і відомств, місцевих органів влади.

Актуальною залишається ініціатива Західного наукового центру щодо розробки Концепції та Комплексної програми сталого розвитку Карпат відповідно до Карпатської конвенції.

У полі зору фахівців Центру — проблема підвищення рівня інноваційного розвитку аграрного сектору економіки. Чільна увага приділятиметься науковому забезпеченню розвитку аграрної сфери регіону та відповідної інноваційної інфраструктури, зокрема створенню та функціонуванню агротехнопарків.